

De Waanzin van Europa: Russofobie, Demodernisering en de Geopolitieke Val van het Westen

Door Frank , 21 juli 2026

De Waanzin van Europa: Russofobie, Demodernisering en de Geopolitieke Val van het Westen

Door Frank Dumon

In een tijdperk van toenemende geopolitieke spanningen en polarisatie is het van cruciaal belang om de onderliggende mechanismen van onze collectieve discoursen te doorgronden. Een recente, diepgaande analyse van emeritus hoogleraar geschiedenis aan de Universiteit van Montreal, Yakov Rabkin, werpt een scherp licht op een alarmerende dynamiek binnen het westerse politieke bestel. Rabkin betoogt dat de hedendaagse russofobie niet zomaar een spontane reactie is op internationale gebeurtenissen, maar een instrumenteel politiek middel dat historische parallellen vertoont met antisemitisme. Beide stereotypen worden ingezet om rationeel debat te smoren, militarisering te rechtvaardigen en de aandacht af te leiden van diepgaande binnenlandse economische en sociale crises.

Dit artikel synthetiseert de kernpunten van Rabkins betoog, met een focus op de historische wortels van deze stereotypen, het concept van 'demodernisering', en de manier waarop elites deze mechanismen gebruiken om de status quo te beschermen. Het is een pleidooi voor een hernieuwde focus op diplomatie, historisch besef en rationele analyse, in plaats van de reflexmatige vlucht in oorlogsretoriek.

De Historische Wortels van Russofobie en Antisemitisme

Om de huidige dynamiek te begrijpen, moeten we terugkeren naar de negentiende eeuw, de periode waarin zowel de termen 'antisemitisme' als 'russofobie' hun intrede deden in het intellectuele discours. Rabkin wijst erop dat deze concepten niet in een vacuüm ontstonden, maar voortkwamen uit specifieke politieke en sociale contexten. De term 'russofobie' werd bijvoorbeeld al in 1867 gebruikt door de Russische dichter en intellectueel Fjodor Tjoettsjev in een brief aan zijn dochter. Hij beschreef het als een "pathologisch karakter" dat bepaalde, anderszins eerlijke Russen aantastte: een vorm van zelfhaat waarbij men het eigen land bekijkt door de denigrerende lens van de westerse beschaving.

Onafhankelijk daarvan werd de term ook in het Engelse discours geïntroduceerd door de filosoof John Stuart Mill. Mill bekritiseerde de Britse regering van zijn tijd omdat deze onnodig het militaire budget opblies door de dreiging van het Russische Rijk te overdrijven. "De ware oorzaak," schreef Mill, "is een die men niet geriefelijk kon noemen: de ministers zijn besmet met de epidemische ziekte van russofobie." Deze historische constatering is vandaag de dag pijnlijk herkenbaar. De retoriek van een inherent agressieve, achterlijke Russische entiteit die tegelijkertijd een existentiële, onstuitbare bedreiging vormt voor heel Europa, is een kopie van een blauwdruk die al meer dan een eeuw oud is.

De kracht van deze stereotypen ligt in hun irrationaliteit en hun beroep op emotie in plaats van ratio. Rabkin illustreert dit met een schijnbare tegenstrijdigheid die kenmerkend is voor zowel antisemitische als Russofobe propaganda: aan de ene kant wordt de doelgroep afgeschilderd als achterlijk, onderontwikkeld en incompetent (een leger dat chips uit wasmachines zou gebruiken); aan de andere kant wordt dezelfde groep voorgesteld als een hyper gemilitariseerde, allesoverheersende macht die op het punt staat continenten te veroveren. Rationele analyse zou deze tegenstrijdigheid direct ontmaskeren, maar stereotypen werken niet via logica. Ze werken via essentialisme: het toekennen van vaste, inherente en negatieve eigenschappen aan een hele groep mensen, ongeacht individuele verschillen of complexe realiteiten.

Kolonialisme, Racisme en de 'Gelijke Kans' Genocide

De parallel tussen antisemitisme en russofobie wordt historisch het meest gruwelijk zichtbaar in de ideologie van het nationaalsocialisme. Voor de nazi's waren deze twee vormen van haat onlosmakelijk met elkaar verbonden in het concept van het 'Joods bolsjewisme'. De invasie van de Sovjet-Unie werd niet gezien als een conventionele oorlog, maar als een Vernichtungskrieg (vernietigingsoorlog). De Slavische bevolking werd door de nazi-propaganda systematisch gedehumaniseerd en afgeschilderd als een 'Aziatische horde', inferieur en ongeschikt voor zelfbestuur.

Rabkin benadrukt dat dit een koloniaal project was in de zuiverste zin van het woord. Het doel was niet alleen militaire overwinning, maar het leegmaken van vruchtbare landen om ruimte te maken voor Duitse kolonisten. Dit vereiste de systematische eliminatie van de lokale bevolking. Hoewel de Holocaust en de moord op zes miljoen Joden een unieke en centrale plaats in onze collectieve herinnering innemen, wijst Rabkin er terecht op dat dit niet de enige slachtoffers waren. Minstens tien miljoen Slavische burgers (Russen, Wit-Russen, Polen en anderen) werden door de nazi's vermoord. Deze 'gelijke kans' genocide, gericht tegen iedereen die als niet-Europees of inferieur werd bestempeld, past in een bredere Europese traditie van koloniaal racisme.

Dit racisme is niet beperkt tot de Tweede Wereldoorlog. Rabkin herinnert aan de genocide in Zuidwest Afrika (het huidige Namibië) door de Duitsers aan het begin van de twintigste eeuw, een gebeurtenis die amper doorgedrongen is tot het collectieve Europese geheugen. Het wijst op een diepgewortelde Europese gewoonte om geweld tegen niet-westerse of 'minderwaardige' bevolkingsgroepen te normaliseren of te vergeten. Racisme, in deze brede zin, is een instrument van macht. Het is een sociaal construct dat wordt ingezet om hiërarchieën te rechtvaardigen, of het nu gaat om huidskleur, religie of nationale afkomst.

Demodernisering: De Privatisering van Woede

Een van de meest verhelderende concepten die Rabkin introduceert, is dat van 'demodernisering'. Na de Tweede Wereldoorlog heerste er, mede door de druk van de Koude Oorlog en de dekolonisatie, een breed gedragen consensus over de noodzaak van modernisering. Zowel in het Westen als in de Sovjet-Unie gingen theorieën uit van het verminderen van economische ongelijkheid, investeringen in onderwijs en gezondheidszorg, en het voeren van rationeel, feitelijk debat om beleid te vormen. Het doel was het creëren van zelfredzame, stabiele samenlevingen.

Sinds de late jaren tachtig, en versneld in de decennia daarna, zien we echter een radicale omkering van dit proces. We getuigen van een extreme polarisatie van rijkdom en inkomen, waarbij een handvol individuen nu evenveel bezit als de helft

van de wereldbevolking. Deze extreme ongelijkheid ondermijnt elke aanspraak op een functionerende democratie. In een dergelijke omgeving ontstaat demodernisering: de afbraak van rationele structuren en de opkomst van irrationele verklaringen voor complexe problemen.

Een kernmechanisme van deze demodernisering is wat Rabkin de "privatisering van woede" noemt. In plaats van dat burgers een klassenbewustzijn ontwikkelen en hun ongenoegen richten op de structurele uitbuiting en de elites die hier verantwoordelijk voor zijn, wordt de woede naar binnen gekeerd of horizontaal afgeleid. Mensen wordt verteld dat hun economische tegenslag een persoonlijk falen is, een gebrek aan de juiste 'mindset'. Het systeem wordt gepresenteerd als een natuurwet, net als het weer, waar je niets aan kunt veranderen. Deze privatisering van woede verhindert dat er een collectieve, politieke beweging ontstaat die rekenschap eist van degenen die profiteren van de ongelijkheid.

Hier komt de politieke functie van russofobie en antisemitisme om de hoek kijken. Ze fungeren als afleidingsmanoeuvres. Door een zondebok aan te wijzen – een interne vijand (bijvoorbeeld een religieuze of etnische minderheid) of een externe vijand (Rusland) – kunnen elites de gefrustreerde woede van de bevolking kanaliseren in een richting die de status quo niet bedreigt. Het is een klassieke '**divide and rule**'-strategie, verpakt in moderne, mediagestuurde propaganda.

De Politieke Functie van de Vijand: Militarisme boven Diplomatie

De constructie van een vijand is niet slechts een bijproduct van vooroordelen; het is een noodzakelijke voorwaarde voor militarisering. Rabkin stelt dat de politieke en financiële elites van het Westen, geconfronteerd met een diepe legitimiteitscrisis en economische stagnatie, steeds vaker hun toevlucht nemen tot militarisme als een manier om de economie te stimuleren en de sociale cohesie (via een gemeenschappelijke vijand) te forceren.

Voor militarisering is een vijandbeeld nodig dat zo zwart-wit mogelijk is. Diplomatie, die gebaseerd is op het begrijpen van de motieven, zorgen en perspectieven van de tegenpartij, wordt in dit kader gezien als zwakheid of zelfs verraad. Rabkin wijst op het Duitse begrip *Versteher* (iemand die probeert te begrijpen), dat in de huidige geopolitieke context een pejoratieve bijklank heeft gekregen. Wie de Russische veiligheidsperspectieven of de historische context van het conflict probeert te analyseren, wordt onmiddellijk weggezet als een apologeet van agressie. Dit smoort elk rationeel debat in de kiem.

Deze dynamiek was ook al zichtbaar aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Rabkin citeert uit documenten uit augustus 1945, toen de Sovjet-Unie nog een

bondgenoot was, waarin al werd gespeculeerd over kernaanvallen op Sovjetsteden en waarin Russen werden beschreven als onderontwikkelde wezens waarvan men alleen hoefde te weten "hoeveel staal er nodig is om er één te doden". De vijand werd geconstrueerd voordat de vorige oorlog überhaupt voorbij was, puur om de militaire-industriële complexen (wat tegenwoordig het 'militair-industriële digitale complex' zou kunnen worden genoemd) van werk en bestaansrecht te voorzien.

Vandaag de dag zien we hoe dit leidt tot een epistemische crisis in Europa. Beleidsmakers denken uitsluitend nog in termen van 'afschrikking' (deterrence), terwijl ze vergeten dat de meest effectieve veiligheid niet voortkomt uit dreigementen, maar uit vriendschappelijke relaties en wederzijds begrip. Frankrijk en Duitsland hoeven elkaar niet af te schrikken; ze onderhouden vrede door samenwerking. Door echter de hele continentale veiligheidsarchitectuur te baseren op vijandbeeldvorming, verliezen Europese leiders het vermogen om buiten dit paradigma te denken.

Het 'Politieke Westen' versus de 'Ene Westen'

Een fascinerende observatie van Rabkin is dat russofobie, in de intense en irrationele vorm zoals we die nu kennen, vrijwel exclusief voorkomt binnen het 'Politieke Westen': Europa, Noord-Amerika en de traditionele koloniale nederzettingen zoals Australië en Canada. Wereldwijde opiniepeilingen tonen consequent aan dat zodra men de grenzen van deze specifieke groep landen verlaat, de houding ten aanzien van Rusland aanzienlijk positiever of in ieder geval genuanceerder is.

Rabkin introduceert hier het concept van de 'Ene Westen' (The One West). Dit verwijst niet naar een geografische entiteit, maar naar een transnationaal netwerk van politieke en financiële elites die gezamenlijk profiteren van de huidige wereldorde. Dit netwerk handhaaft zijn macht door een gedeelde ideologie en door het opleggen van een uniform narratief. Landen die formeel deel uitmaken van het Westen, maar geen historische koloniale of 'settler' achtergrond hebben (zoals Japan of Zuid-Korea), vertonen bijvoorbeeld niet dezelfde diepgewortelde russofobe reflexen, omdat de onderliggende koloniale mentaliteit en het bijbehorende essentialisme daar minder dominant zijn.

Dit leidt tot een zorgwekkende observatie over de huidige generatie Europese leiders. Rabkin beschrijft ze als "**onindrukwekkend by design**". In tegenstelling tot historische figuren die, ondanks meningsverschillen, een duidelijk concept van nationaal belang hadden, lijken hedendaagse Europese politici volledig onderworpen aan de belangen van de Verenigde Staten en de centrale structuren van de Europese Unie. Ze zijn opgevoed in een systeem van onderdanigheid aan het 'collectieve

Westen', zonder democratische legitimatie voor hun meest ingrijpende beslissingen.

Het resultaat is dat impopulaire leiders, zonder mandaat van hun kiezers, ingrijpende beslissingen nemen om de verzorgingsstaat af te breken ten gunste van militaristische uitgaven. Het voorbeeld van Canada is hierin illustratief: een land dat historisch en geopolitiek het meest wordt 'bedreigd' door zijn zuidelijke buur, de Verenigde Staten, richt zijn militaire budget en retoriek echter op Rusland en China. Dit toont aan dat het 'nationaal belang' is vervangen door blinde gehoorzaamheid aan de agenda van de 'Ene Westen'. Financiële instellingen, die decennia vooruit plannen, sturen deze irrationaliteit aan, terwijl de politieke klasse de taak heeft om dit te vertalen naar de bevolking in de vorm van simplistische, emotionele vijandbeelden.

Zelfhaat en de Mythe van het Monoliet

Een ander cruciaal element in de analyse van Rabkin is het fenomeen van 'zelfhaat' binnen de gedemoniseerde groepen. Dit is een bekend verschijnsel in koloniale contexten, waar door het Westen opgeleide eliteleden hun eigen cultuur gaan verachten omdat deze niet zou voldoen aan de 'beschaafde' normen van de kolonisator. We zien dit terug bij individuen die, puur omdat ze van Russische of Joodse afkomst zijn, door westerse media worden gepusht als 'experts' die bevestigen wat het Westen al wil geloven: dat hun eigen cultuur inherent defect, agressief of achterlijk is.

Deze zelfhaat versterkt het essentialisme. Het geeft de illusie van authenticiteit aan de stereotypen ("Zij zeggen het zelf immers ook?"). Rabkin wijst er echter op dat dit een miskenning is van de enorme diversiteit binnen elke cultuur. Rusland wordt in het westerse discours stelselmatig voorgesteld als een monoliet, waar één man aan de top alle beslissingen neemt en de rest in blinde gehoorzaamheid volgt. De realiteit is dat er binnen Russische intellectuele en buitenlandse politieke kringen levendige, complexe debatten plaatsvinden over de koers van het land, de relatie met het Westen en de aard van het huidige conflict. Racisme en stereotypering hebben echter geen oog voor nuance; ze vereisen een eenvoudig, eendimensionaal plaatje om te functioneren.

Bovendien maakt Rabkin een belangrijk historisch onderscheid tussen de aard van het Russische rijk en de westerse koloniale rijken. De expansie van het Russische rijk was primair een territoriale expansie over land, wat vaak leidde tot de integratie van lokale heersende klassen in de Russische aristocratie (denk aan Tataarse prinses in Sint-Petersburg). Het westerse kolonialisme daarentegen was fundamenteel gebaseerd op raciale uitsluiting en extractie over zee. Het nazi-regime, als de

ultieme uitwas van de westerse raciale logica, zag de Russen dan ook als 'Aziaten' juist omdat ze deze integratie wel toelieten, wat in hun raciale wereldbeeld een vermenging en vervuiling betekende. Dit historische onderscheid wordt in de huidige westerse propaganda echter volledig uitgewist, waardoor het Russische handelen wordt beoordeeld door een lens van westerse, raciaal gemotiveerde koloniale geschiedenis.

Conclusie: Een Pleidooi voor Rationaliteit en Diplomatie

De analyse van professor Yakov Rabkin is een ongemakkelijke, maar noodzakelijke correctie op het dominante narratief in de westerse media en politiek. Het onthult hoe de instrumentalisering van russofobie en antisemitisme niet dient om vrede of democratie te beschermen, maar om de aandacht af te leiden van falend binnenlands beleid, extreme economische ongelijkheid en de erosie van democratische normen.

De 'demodernisering' die we meemaken, is geen natuurwet, maar een door mensenhanden gemaakt proces dat in stand wordt gehouden door degenen die er financieel en politiek bij varen. Zolang de publieke woede wordt gekanaliseerd naar externe zondebokken, hoeft de 'Ene Westen' geen rekenschap af te leggen voor de afbraak van de verzorgingsstaat en de opbouw van een oorlogseconomie.

Het is van vitaal belang om deze dynamiek te doorbreken. Dit begint met het herwinnen van het vermogen tot rationeel debat. We moeten het recht opeisen om de drijfveren van andere naties te proberen begrijpen, zonder dat dit direct wordt bestempeld als verraad of moreel falen. Diplomatie is niet zwak; het is de enige volwassen methode om conflicten op te lossen in een wereld met kernwapens. Het vervangen van diplomatie door louter 'afschrikking' is een recept voor catastrofale escalatie.

Tot slot moeten we ons historisch geheugen verbreden. Racisme is niet alleen een kwestie van huidskleur; het is een mentaliteit van essentialisme en uitsluiting die diep verweven is met de koloniale geschiedenis van het Westen. Door deze patronen te herkennen – in de manier waarop we over Rusland, het Midden-Oosten of andere regio's spreken – kunnen we ons verzetten tegen de manipulatie van onze emoties. Zoals Rabkin impliciet suggereert: de ware patriottische daad is niet het blind volgen van een oorlogsretoriek die de belangen van een transnationale elite dient, maar het eisen van een buitenlands beleid dat gebaseerd is op vrede, rechtvaardigheid en een oprecht begrip van de complexe wereld waarin we leven.

Filmbestand

The West's Biggest Mistake

Binnenkort een vervolg op dit onderwerp gebaseerd op een gesprek tussen Pascal Lottaz en professor Alastair Renfrew